



УДК 330.341:332

G. I. Penn,

*аспірант кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування
та управління містом,
Національна академія
державного управління
при Президентіві України*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ КЛАСТЕРНИХ ПОЛІТИК В УКРАЇНІ НА ПЕРІОД ДО 2020 РОКУ

У статті на основі аналізу змісту Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, Експортної стратегії України (“дорожньої карти” стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки, Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Державної стратегії регіонального розвитку до 2020 року, регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації виявлено особливості сучасних кластерних політик: державної (домінуюча орієнтація на формування правових основ підтримки створення і функціонування кластерів, розвиток можливостей для інноваційних промислових кластерів); регіональних (відсутність у більшості регіонів чітко визначених заходів щодо підтримки формування кластерів; неузгодженість завдань стратегій і планів їх реалізації в більшості регіонів; орієнтація на традиційні сектори економіки). З урахуванням цих особливостей розроблено практичні пропозиції органам публічної влади.
Ключові слова: регіони України, кластер, державна кластерна політика, регіональна кластерна політика, особливості політики, стратегія, план реалізації стратегії.

G. I. Repp,

Ph.D candidate of the Department of Regional Management, Local Government and City Management, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

PECULIARITIES OF STATE AND REGIONAL CLUSTER POLICIES IN UKRAINE FOR THE PERIOD UP TO 2020

The article analyzes the content of the Medium-Term Plan of the Government’s Priority Actions by 2020, the Export Strategy of Ukraine (“Roadmap” for

© Penn G. I., 2018

Strategic Trade Development) for 2017–2021, the Association Agreement between Ukraine and the EU, the State Strategy for Regional Development till 2020, the regional strategies of development and plans for their implementation revealed features of modern cluster policies: state (dominant orientation on the formation of legal foundations for the support of the creation and functioning of clusters, the development of opportunities for innovative industrial clusters); regional (lack of clearly defined measures in most regions for supporting the formation of clusters, inconsistency of objectives of strategies and plans for their implementation in most regions, focusing on traditional sectors of the economy). Taking into account these features, practical suggestions for public authorities have been developed.

Key words: regions of Ukraine, cluster, state cluster policy, regional cluster policy, policy peculiarities, strategy, plan of implementation the strategy.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Хоча економічний розвиток у сучасному світі суттєвою мірою здійснюється завдяки функціонуванню кластерних господарських систем, в Україні ще дуже мало кластерів, зокрема не лише через неготовність бізнесу до інтеграції, а й через відсутність цілеспрямованих системних дій органів публічної влади щодо створення та підтримки функціонування кластерів. Наразі дедалі більше держав і регіонів у світі реалізують спеціальні програми кластеризації їх економік, що робить їх більш конкурентоспроможними. В Україні вже понад 15 років тривають намагання розпочати вживати заходів підтримки кластеризації на національному і регіональному рівнях, але помітних успіхів на практиці ще не досягнуто. Дослідження стану, особливостей державної і регіональних сучасних кластерних політик є важливою передумовою для подальшого їх ефективного та системного формування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні проблематиці розвитку кластерів і підтримці їх функціонування присвячено дуже багато наукових праць. Охарактеризуємо деякі з них, зокрема які стосуються регіонального розвитку.

Так, сутність, типологія, стан розвитку кластерів у регіонах України та перспективні напрями їх розвитку розкриваються в праці О.Попело. На її думку, перспективним напрямом формування кластерів є створення нових інституціональних за-

сад для спільної економічної діяльності [5]. Інноваційний розвиток підприємницького сектору регіону розглядається в праці Н.Захарченко. Вона обґрунтовує важливість координації всіх локалізованих елементів соціально-економічної системи регіону на основі мереж навчання підприємництву і розвитку інновацій, а також доходить висновку про необхідність оволодіння методами активізації мережевої взаємодії [4]. Дослідниця Т.Тимошенко зазначає, що найвищий рівень конкурентоспроможності регіональної економіки забезпечують інноваційні кластери [9]. Ю.Федотова розглядає кластеризацію економіки як напрям подолання диспропорційності регіонального розвитку. Посилаючись на досвід Великобританії, США, Франції, науковець робить висновок, що кластеризація економіки регіонів є світовою тенденцією, адже бізнес в інтеграційних умовах отримує багато вигід [11]. Цікавими в теоретичному і практичному контекстах є напрацювання консультативної групи Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, зокрема таких дослідників, як Б.Воглер, Д.Саха, О.Красовська щодо принципів і ключових особливостей підтримки кластерів в Україні. На їхню думку, роль центрального уряду має бути спрямована на: 1) залучення (міжнародних) ресурсів для фінансування програми кластеризації; 2) визначення критеріїв відбору регіональних кластерів для участі в програмі на основі консультацій із зацікавленими сторонами; 3) забезпечення фінансування на конкурсній основі; 4) акумулювання ідей для реформи бізнес-середовища, що виникають у процесі реалізації програми [2].

Таким чином, навіть невеликий огляд останніх наукових праць за темою нашого дослідження свідчить, що кластерна тематика є дуже популярною, наразі напрацьовано низку підходів і практичних пропозицій щодо того, як формувати й підтримувати кластери в регіонах. Варто також відзначити, що крім статей у наукових виданнях, останніми роками в Україні з'явилося багато дисертацій, присвячених різним аспектам кластерному розвитку регіонів. Однак для забезпечення доказовості вироблення ефективних напрямів регіональної кластерної політики доцільно проаналізувати сучасну кластерну політику – держави та регіонів, якій не було присвячено окремих наукових праць.

Мета статті полягає у встановленні особливостей сучасних державної та регіональних кластерних політик в Україні, зокрема на період до 2020 року, й розроблення на цій основі практичних пропозицій органам публічної влади.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Основними рівнями регіональної кластерної політики є національний та регіональний. Отже, проаналізуємо заходи, які передбачені документами цих рівнів у період з 2018 р. по 2020 р.

Насамперед проведемо аналіз державної кластерної політики. Одразу відзначимо, що перші кроки в цьому напрямі були зроблені ще наприкінці 90-х рр. – початку 2000-х рр. Так, у різних державних програмах, схвалених Кабінетом Міністрів України, з цього часу ставилися завдання стимулювати створення та подальший розвиток кластерів. Відповідні документи узагальнила й проаналізувала у своїй праці О.Попело [5, с. 97]. Разом з тим через різні причини й досі не забезпечено виконання визначених урядових завдань.

На сьогодні документами національного рівня передбачено нові цілі й завдання щодо кластерного розвитку. Узагальнимо та проаналізуємо їх.

Так, *Середньостроковим планом пріоритетних дій Уряду до 2020 року* передбачено розвиток промислових кластерів [7]. Відповідно, *Планом пріоритетних дій Уряду на 2018 рік* передбачено виконання до вересня–жовтня 2018 р. таких завдань:

– розроблення та подання Кабінетові Міністрів України проектів законів України щодо вдосконалення законодавства у сфері інновацій (підтримки інноваційної діяльності, технологічних стартапів, венчурного капіталу, кластерів);

– подання не менше 15 пропозицій від українських кластерів щодо реєстрації на Європейській платформі співпраці кластерів;

– розроблення та подання Кабінетові Міністрів України проекту постанови Кабінету Міністрів України щодо методики розвитку кластерів та визначення смарт-спеціалізацій регіонів (приведення підходів до визначення пріоритетів промислового та інноваційного регіонального розвитку у відповідність з методикою ЄС з розвитку кластерів та визначення смарт-спеціалізацій регіонів) [6].

Слід відзначити, що розділ 11 “Регіональний економічний розвиток” Плану дій передбачає переважно нормативно-правове забезпечення регіонального економічного розвитку, тоді як заходи щодо наукового, інституційного, інформаційного та організаційного забезпечення не передбачені.

Зідно з п. 4 Плану завдань і заходів з реалізації *Експортної стратегії України* (“дорожньої карти” *стратегічного розвитку торгівлі*) на 2017–2021 роки Київська міська та обласні держадміністрації, Мінекономрозвитку, Мінрегіон, Державне агентство з питань електронного урядування, Національна академія наук у 2018 р. мають розробити та затвердити регіональні плани створення та розвитку центрів інноваційних технологій, розробити та затвердити плани підтримки інновацій для кожного з перспективних кластерів [8]. Ці заходи покликані формувати умови для створення та/або розвитку центрів інноваційних технологій та секторальних кластерів у регіонах з метою підвищення конкурентоспроможності експортоорієнтованих підприємств. Такі центри та кластери повинні надавати підтримку стартапам у створенні умов для розвитку науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, сприяти створенню кластерів у виробництві, розробляти спеціальні комплекси заходів для підтримки інновацій.

Відповідно, *Угодою про асоціацію між Україною та ЄС* передбачено необхідність:

– ст. 379: d) сприяння розвитку інноваційної політики шляхом обміну інформацією та передовим досвідом щодо комерціалізації науково-дослідних та проектно-конструкторських робіт (зокрема механізми підтримки започаткування підприємницької діяльності, пов’язаної з використанням технологій), кластерний розвиток та доступ до фінансових ресурсів;

– ст. 411: d) підтримки стратегічних альянсів між галузями морської промисловості, службами, науковими інституціями, які спеціалізуються на морських та морегосподарських дослідженнях, включно зі створенням міжгалузевих морегосподарських кластерів [10].

У свою чергу, *Державною стратегією регіонального розвитку до 2020 року* передбачено “запровадження різноманітних інструментів та механізмів стимулювання місцевого економічного

розвитку (кластерів, національних проектів, механізму державно-приватного партнерства тощо), утворення нових підприємств, що орієнтуються на місцеві джерела сировини, задовольняють насамперед потреби внутрішнього ринку” [3, с. 18]. Водночас це завдання покладене на регіони, які у своїх стратегіях розвитку мали б підтримувати кластерний розвиток.

Аналіз вищевикладеного дає змогу дійти таких висновків:

– наразі урядові стратегії орієнтовані на розвиток інноваційних промислових кластерів, конкурентоспроможних на зовнішніх ринках, тоді як стратегія регіонального розвитку – на внутрішньому ринку;

– сучасна державна кластерна політика охоплює в основному завдання щодо методичного та нормативно-правового забезпечення розвитку кластерів, проте прискорення процесу кластеризації потребує системного підходу, який забезпечується й іншими важелями – фінансовими, податковими, інформаційними тощо, а враховуючи новизну цієї політики для України – обов’язково інституційними та науково-дослідницькими.

Загалом у нашій державі поки що не вироблено системного стратегічного бачення розвитку кластерів, а відповідно, й кластерної політики. Немає навіть відповідної загальнонаціональної концепції чи програми. У 2008 р. Міністерством економіки України було розроблено проект такої концепції, однак вона не була схвалена. Наразі нова концепція потребує урахування сучасного контексту їх функціонування та спільно виробленого бачення кластерного розвитку всіма потенційно заінтересованими сторонами.

Тепер проаналізуємо, чи ставлять регіони перед собою завдання розвитку кластерів, а якщо ставлять, то які саме (див. таблицю).

На підставі даних цієї таблиці можна виокремити чотири групи регіонів, а саме:

1) регіони, у стратегіях розвитку яких та відповідних планах їх реалізації передбачено завдання щодо підтримки створення кластерів (Вінницька, Житомирська, Закарпатська, Київська, Львівська, Одеська, Хмельницька);

2) регіони, у стратегіях розвитку яких не передбачено завдань щодо розвитку кластерів (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Сумська, Черкаська);

3) регіони, у стратегіях розвитку яких і відповідних планах їх реалізації передбачено завдання щодо створення і підтримка кластерів, але без уточнення, яких саме (Рівненська, Тернопільська, Харківська, Чернігівська);

4) регіони, у стратегіях розвитку яких передбачено завдання щодо підтримки створення кластерів, а відповідних заходів у планах реалізації – ні (Волинська, Кіровоградська, Полтавська, Херсонська, Чернівецька та м. Київ).

Завдання і заходи підтримки створення та функціонування кластерів у 2018–2020 рр., що передбачені стратегіями розвитку регіонів до 2020 р.*

Області	Завдання і заходи відповідно до цілей стратегій розвитку регіонів	Наявність відповідних заходів у планах реалізації стратегії (так, ні)
1	2	3
Вінницька	3.3. Розвиток транскордонного співробітництва та прикордонних територій, зокрема: зростання ділових контактів, створення спільних мереж, підприємств, кластерів та інших сучасних форм організації території: – розробка проектів створення інноваційних науково-виробничих кластерів у сферах мехатроніки, ІТ-технологій, машинобудуванні; – створення науково-виробничих кластерів, науково-технічних парків та реалізації засад інноваційно-інвестиційної моделі розвитку галузі АПК	Так, але лише створення аграрного кластера
Волинська	3.2. Стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу: <...> створення та ефективна діяльність ІТ кластера	Ні
Дніпропетровська	Не передбачено таких завдань	–
Донецька	Не передбачено таких завдань	–
Житомирська	1.1.1.9. Організаційна допомога під час створення кластера(ів) відповідно до потреб підприємств області. 2.1.2.5. Організація галузевих і територіальних кластерів з виробництва та переробки окремих видів сільськогосподарської продукції	Так

* Розроблено автором на основі стратегій розвитку регіонів.

Продовження табл.

1	2	3
Закарпатська	<p>2.2.2. Формування інституцій (у тому числі мережевих) регіонального розвитку зі спрямуванням на інноваційне підприємництво (створення кластерів).</p> <p>2.6.3. Сприяння організаційно-інституційній активізації ділової транскордонної співпраці (створення кластерів).</p> <p>3.3.4. Формування регіонального кластеру з глибокої переробки деревини на основі інноваційних технологій</p>	Так
Запорізька	Не передбачено таких завдань	–
Івано-Франківська	<p>1.3.2. Підтримка альтернативної енергетики: <...> побудова та розвиток у регіоні біопаливного кластера(ів), який би дав змогу створити стійку систему із вирощування енергетичних культур, заготівлі, переробки та кондиціонування лісової, сільськогосподарської та енергетичної біомаси, мережі складів проміжного зберігання кондиційної біомаси, доставки її споживачам та переробки біомаси на теплову та електричну енергію із системою збирання та утилізації золи.</p> <p>3.2. Розвиток сільських територій та периферії навколо малих міст: <...> створення кооперативів, кластерів у межах сільської і міської переробної промисловості, туризму та виробництву традиційних товарів</p>	Плану заходів серед документів обласної ради та обласної державної адміністрації не знайдено
Київська	1.2.2.2. Сприяння створенню та розвитку агрокластерів навколо малих міст (кооперація агровиробників і суб'єктів туристичних дестинацій)	Так
Кіровоградська	<p>2.6. Поширення кластеризації виробництва сільськогосподарської продукції та відродження аграрної кооперації.</p> <p>3.2. Кластеризація основних галузей регіональної економіки.</p> <p>5.5. Налагодження кооперації між науковими установами, органами місцевої влади та бізнесу в створенні <...> регіональних кластерів <...>.</p> <p>6.11. Сприяння створенню регіонального кластера виробників екологічної продукції з подальшою співпрацею з подібними кластерами, що функціонують у сусідніх областях (Полтавській, Вінницькій, Миколаївській, Одеській), з перспективою формування єдиного міжрегіонального кластера</p>	Ні

Продовження табл.

1	2	3
Луганська	Не передбачено таких завдань	–
Львівська	1.1.4. Розвиток кластерів та індустріальних парків: популяризація діяльності кластерів на регіональному, національному та зовнішньоекономічному рівнях; формування ефективної методичної, інформаційно-консультаційної та освітньої підтримки реалізації кластерної політики на галузевому і регіональному рівнях. 3.2.3. Розвиток транскордонних кластерів	Так
Миколаївська	1.2.2.2. Сприяння створенню та розвитку агрокластерів навколо малих міст	Плану заходів серед документів обласної ради та обласної державної адміністрації не знайдено
Одеська	A.3.2.2. Формування конкурентоспроможних кластерів у рекреаційній та туристичній сферах. A.5.3.3. Сприяння кластеризації економіки регіону	Так
Полтавська	2.2. Створення регіональних промислових кластерів. 2.7.2. <...> Створення територіальних туристичних кластерів	Ні
Рівненська	64. Запровадження інструментів та механізмів стимулювання місцевого економічного розвитку, у тому числі кластерів	Так, проте без уточнення, яких саме
Сумська	Не передбачено таких завдань	–
Тернопільська	2.3.2. <...> Сприяння створенню і функціонуванню садіб сільського зеленого відпочинку та місцевих кластерів сільського зеленого туризму. 2.4. <...> Формування кластерів та індустріальних парків. 3.2.3. <...> Організація галузевих і територіальних кластерів з виробництва та переробки окремих видів сільськогосподарської продукції	Так, проте без уточнення, яких саме
Харківська	Не передбачено таких завдань	Так (виробничі кластери), але без уточнення, які саме
Херсонська	B.3. Інфраструктурне забезпечення провідних галузей економіки: <...> ідентифікація кластерів та їх підтримка	Ні

Закінчення табл.

1	2	3
Хмельницька	1.2.2. Розбудова мереж та ланцюжків постачання (галузевих і територіальних кластерів) із міцними зв'язками з центрами інновацій та ноу-хау. 1.1.2. Поліпшення умов для залучення інвестицій та збільшення обсягів експорту продукції з регіону: <...> формування кластерів	Так
Черкаська	Не передбачено таких завдань	–
Чернівецька	1.1.1. Розбудова горизонтальних мереж, галузевих і територіальних кластерів, підтримка їх зв'язків із інноваційними центрами та навчальними закладами. 1.4.1. Створення промислових кластерів	Ні
Чернігівська	2.1.2. Локалізація економіки на основі кластерного підходу; використання кластерного підходу та формування кластерів в окремих галузях економіки. 3.1.1. Створення та розвиток аграрних кластерів	Так, проте без уточнення, яких саме
м. Київ (Стратегія із змінами від 06 липня 2017 р.)	1.1.1.1. Розробка програми довгострокового економічного розвитку м. Києва з метою визначення пріоритетних точок зростання/ пріоритетних кластерів. 3.2.1.1. Створення та розвиток профільних культурних кластерів (кіно-, образотворчих, музичних тощо) на базі державних і міських активів, а також занедбаних підприємств	Ні

Згідно зі стратегіями в регіонах було заплановано створення таких типів кластерів:

- аграрні кластери (Вінницька, Житомирська, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Миколаївська обл.);
- ІТ кластери (Вінницька, Волинська обл.);
- біопаливні кластери (Івано-Франківська обл.);
- культурні кластери (м. Київ);
- кластери машинобудування (Вінницька обл.);
- кластери з переробки деревини (Закарпатська обл.);
- туристичні кластери (Одеська, Полтавська обл.);
- транскордонні кластери (Вінницька, Закарпатська, Львівська обл.).

Так, регіони не планують формування та підтримку інноваційних промислових кластерів, що не узгоджується із сучасною урядовою політикою. Очевидно, що це насамперед зумовлено низьким інноваційним розвитком їх економік, а також іншими чинниками (як об'єктивними, так і суб'єктивними). Разом з тим має бути забезпечено узгодженість державної і регіональних політик.

Хоча в більшості регіонів усвідомлюють важливість кластерів (у стратегіях лише шість регіонів не передбачили завдань щодо розвитку кластерів), однак тільки сім регіонів мають відповідні завдання в планах реалізації стратегій. Безумовно, ще менша кількість буде реалізовувати відповідні проекти та фінансуватиме їх заходи. Таким чином, маємо вкрай незадовільну ситуацію в цьому напрямі.

Загалом у проаналізованих документах не визначено чітко, завдяки яким конкретним крокам буде стимулюватися кластерний розвиток. Виходячи з цього можна припустити, що знань про кластери в регіонах недостатньо, а тим більше – досвіду їх підтримки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На підставі проведеного дослідження виявлено особливості сучасних кластерних політик:

– державної (домінуюча орієнтація на формування правових основ підтримки створення і функціонування кластерів, розвиток можливостей для інноваційних промислових кластерів);

– регіональних (відсутність у більшості регіонів чітко визначених заходів щодо підтримки формування кластерів; неузгодженість завдань стратегій і планів їх реалізації в більшості регіонів; орієнтація на традиційні сектори економіки).

Проведене дослідження дає змогу рекомендувати органам публічної влади:

а) *Кабінету Міністрів України, обласним радам та обласним державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування міст із суттєвим кластерним потенціалом*: насамперед здійснити інституційне та науково-методичне забезпечення кластерної політики, адже без інституцій, які б цілеспрямовано займалися стимулюванням створення та функціонування розвитку клас-

терів, а також якісних досліджень, неможливо досягти суттєвих результатів. Доцільним є створення в структурі органів публічної влади, відповідальних за економічний розвиток держави і регіонів, підрозділів або штатних посад, завданням яких було б сприяння кластерному розвитку. Експертну підтримку їхньої діяльності можуть забезпечувати ради або належно організовані робочі групи з кластерного розвитку.

б) Кабінету Міністрів України:

– на основі спеціально організованого дослідження, що базується на доказах, розробити сучасну загальнонаціональну концепцію розвитку кластерів в Україні та на її основі – відповідну державну цільову програму та національні проекти, у тому числі щодо розвитку інноваційних кластерів;

– ставити цілі щодо кластерного розвитку держави відповідно до принципу системності, тобто з урахуванням як нормативно-правового, так і інституційного, науково-методичного, освітнього, інформаційного, організаційно-координаційного, фінансового, мотиваційного та іншого забезпечення.

в) усім обласним радам та обласним державним адміністраціям:

– організовувати (замовити) дослідження потенціалу та напрямів кластерного розвитку (потенціалу) регіонів;

– передбачити завдання щодо кластерного розвитку в стратегіях і відповідних планах їх реалізації, урахуваючи при цьому позиції потенційних учасників кластерів;

– організовувати інклюзивні навчальні заходи для персоналу та представників бізнесу (потенційних учасників кластерів) з питань формування, організації діяльності та підтримки розвитку кластерів у регіонах;

– використовувати можливості отримання фінансування проектів щодо кластерів з Державного фонду регіонального розвитку.

Подальші дослідження в означеному напрямі мають стосуватися аналізу розвитку кластерів у регіонах, що дасть можливість виявити, чи відповідає політика регіонів реальним потребам кластерних утворень і на цій основі напрацювати адекватні практичні пропозиції регіональним органам влади.

Список використаних джерел

1. Бігус М. М. Кластеризація як перспектива розвитку міжнародного туризму та активізатор економіки в Україні / М. М. Бігус, С. Д. Голікова // *Наук. вісн. НЛТУ України (Серія економічна)*. – 2017. – Вип. 27. – № 2. – С. 48–52.

2. Воглер Б. Програма підтримки кластерів в Україні: принципи розробки та ключові особливості [Електронний ресурс] / Б. Воглер, Д. Саха, О. Красовська. – Берлін ; Київ : Ін-т екон. дослідж. та політ. консультацій, 2015. – 17 с. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files//publications/Policy_Briefing_Series/2015/PP_04_2015_ukr.pdf.

3. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 06 серп. 2014 р. № 385 // *Уряд. кур'єр*. – 2014. – 3 верес. – № 160.

4. Захарченко Н. В. Інноваційний розвиток підприємницького сектору регіону / Н. В. Захарченко // *Наук. вісн. Мукач. держ. ун-ту (Серія Економіка)*. – 2017. – Вип. 1(7). – С. 137–142.

5. Попело О. В. Підприємницькі кластери як інноваційна домінанта модернізації економіки регіону / О. В. Попело // *Регіон. економіка*. – 2014. – № 2. – С. 95–105.

6. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2018 рік [Електронний ресурс] : розпорядж. Кабінету Міністрів України від 28 берез. 2018 р. № 244-р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/244-2018-%D1%80>.

7. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік [Електронний ресурс] : розпорядж. Кабінету Міністрів України від 3 квіт. 2017 р. № 275-р. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80>.

8. Про схвалення Експортної стратегії України (“дорожньої карти” стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки [Електронний ресурс] : розпорядж. Кабінету Міністрів України від 27 груд. 2017 р. № 1017-р. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D1%80/print1443613199298142>.

9. Тимошенко Т. О. Кластерний підхід до розвитку туристичної галузі України як пріоритетний напрям державної політики підви-

щення конкурентоспроможності регіонів / Т. О. Тимошенко // Вісн. НАДУ. Серія “Державне управління”. – № 2(85). – 2017. – С. 55–60.

10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] : ратиф. Законом України від 16 верес. 2014 р. № 1678-VII. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/rada/show/984_011.

11. Федотова Ю. В. Кластеризація економіки як напрям подолання диспропорційності регіонального розвитку / Ю. В. Федотова // Молодий вчений. – 2018. – № 1 (53). – С. 545–549.

12. Шевченко А. В. Пріоритети державної політики розвитку промислових кластерів в Україні [Електронний ресурс] : аналіт. зап. – НІСД. – № 75. – Серія “Економіка”. – 14 с. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2402/>.

References

1. Bihus M.M. Klasteryzatsia iak perspektyva rozvytku mizhnarodnoho turyzmu ta aktyvizator ekonomiky v Ukraini [Clustering as a Perspective of the Development of International Tourism and Activator of the Economy in Ukraine] / M.M. Bihus, E. D. Holikova // Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy (Seria ekonomichna). – 2017. – Vyp. 27. – № 2. – С. 48–52.

2. Vohler B. Programa pidtrymky klasteriv v Ukraini: pryncypy rozrobky ta kluchovi osoblyvosti [Clusters Support Program in Ukraine: Development Principles and Key Features] [Elektronnyi resurs] / B. Vohler, D. Saha, O. Krasovska–Berlin–Kyiv: Instytut ekonomichnyh doslidzhen ta politychych konsultaciy, 2015. – 17 с. – Rezhym dostupu: http://www.ier.com.ua/files//publications/ Policy_Briefing_Series/2015/PP_04_2015_ukr.pdf

3. Derzhavna strategiya regionalnoho rozvytku na period do 2020 roky [State strategy of regional development for the period till 2020] : zatv. postanovoyu Kabinety Ministriv Ukrayiny vid 6 serp. 2014 р. № 385 // Uriad. kurier. – 3 верес. 2014 р. – № 160.

4. Zakharchenko N.V. Innovaciyni rozvytok pidpryemnytskoho sektory regiony [Innovative development of the entrepreneurial sector of the region] / N.V. Zaharchenko // Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu (Seria Ekonomika). – 2017. – Vyp. 1(7). – С. 137–142.

5. Popelo O. V. Pidpnyemnytski klasteri yak innovaciyna dominant modernizaciyi ekonomiky region [Entrepreneurial clusters as an innovative dominant in the modernization of the region's economy]/ O. V. Popelo // Regionalna ekonomika. – 2014. – № 2. – С. 95–105.

6. Pro zatverdzhennya plany priorytetnyh diy Uriady na 2018 rik : rozporiadzhennia Kabinety Ministriv Ukrainy vid 28 berezhnya 2018 p. № 244-p [On Approval of the Plan of Priority Actions of the Government for 2018] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/244-2018-%D1%80>

7. Pro zatverdzhennya serednostrokovoho plany priorytetnyh diy Uriady do 2020 roky ta plany priorytetnyh diy Uriady na 2017 rik : rozporiadzhennia Kabinety Ministriv Ukrainy vid 3 kvit. 2017 p. № 275-p [On approval of the medium-term plan of the Government's priority actions by 2020 and the plan of the Government's priority actions for 2017] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80>

8. Pro shvalennia Ekspornoyi stratehiyi Ukrayiny (“dorozhnoyi karty” strategichnoho rozvytky torhivli) na 2017-2021 roky : rozporiadzhennia Kabinety Ministriv Ukrainy vid 27 hrud. 2017 p. № 1017-p [On the approval of the Export Strategy of Ukraine (Roadmap for Strategic Trade Development) for 2017-2021] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D1%80/print1443613199298142>

9. Tymoshenko T.O. Klasternyi pidhid do rozvytky turystychnoyi galuzi Ukrainy yak prioritetnyi napriam derzhavnoyi polityky pidvyschennya konkurentospromozhnosti regioniv [Cluster Approach to the Development of the Tourist Industry of Ukraine as a Priority Direction of the State Policy of Increasing the Competitiveness of the Regions]/ T.O. Tymoshenko // Visnuk NADU. – № 2. – 2017. – s. 55–60.

10. Uhoda pro asociaciyu mizh Ukrainoyu, z odnieyi storony, ta Evropeiskym soyuzhom, Evropeiskym spivtovarystvom z atomnoyi energiyi I yihnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi: ratyf. Zakonom Ukrayiny vid 16 veresnia. 2014 p. № 1678–VII [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon5.rada.gov.ua/rada/show/984_011

11. Fedotova U.V. Klasteryzatsiya ekonomiky iak napriam podolannya dysproportsiynosti regionalnoho rozvytky [Clusterization of the economy as a way to overcome the disproportionality of regional development]/ U.V.Fedotova // Molodyi vchenyi. – № 1 (53). – 2018. – S. 545–549.

12. Shevchenko A.V. Priorytety derzhavnoyi polityky rozvytky promyslovykh klasteriv v Ukraini: analychna zapyska [Priorities of the state policy of development of industrial clusters in Ukraine: analytical note] [Elektronnyi resurs] . – NISD. – № 75. – Seriya “Ekonomika”. – 14 s. – Rezhym dostupu: <http://www.niss.gov.ua/articles/2402/>

Summary

Problem setting. It is established that for today government strategies are focused on the development of innovative industrial clusters for their competitive functioning in foreign markets, and the state strategy of regional development – on the domestic market. Modern state cluster policy includes tasks related to the methodological and regulatory support for the development of clusters, but the acceleration of the process of clusterization process requires other levers – financial, tax, informational and institutional.

Analysis of recent research and publications. Based on the analysis of the content of the Medium-Term Plan for Priority Actions of the Government by 2020, the Export Strategy of Ukraine (“Roadmap” for Strategic Trade Development) for 2017–2021, the Association Agreement between Ukraine and the EU, the State Strategy for Regional Development till 2020, regional development strategies and plans for their implementation revealed the features of modern cluster policies: state (dominant orientation on the formation of legal foundations for the support of the creation and operation of clusters, the development of opportunities for innovative industries out clusters); regional (lack of clearly defined measures in most regions for supporting the formation of clusters, inconsistency of objectives of strategies and plans for their implementation in most regions, focusing on traditional sectors of the economy).

The purpose of the article is to define the peculiarities of modern state and regional cluster policies in Ukraine, in particular, for the period up to 2020, and on this basis, practical proposals have been developed for public authorities.

Presentation of the main research material. Analysis of the strategies of the development of regions of Ukraine until 2020 allowed us to distinguish the following four groups of regions:

1) in the strategies of development of regions and their respective plans for implementation, tasks are provided for supporting the creation of clusters (Vinnitsia, Zhytomyr, Zakarpattia, Kyiv, Lviv, Odesa, Khmelnytsky);

2) in the strategies of development of which there are no tasks for the development of clusters (Dnipropetrovsk, Donetsk, Zaporizhia, Luhansk, Sumy, Cherkasy);

3) in the strategies of development and respective plans for their implementation, tasks are foreseen for the creation and support of clusters, but without specifying which ones (Rivne, Ternopil, Kharkiv, Chernihiv);

4) in the strategies of development of which there are tasks to support the creation of clusters, but the corresponding measures in the plans of implementation are absent (Volyn, Kirovograd, Poltava, Kherson, Chernivtsi and Kiev).

According to the strategies the regions planned to create such types of clusters:

– agricultural clusters (Vinnitsia, Zhytomyr, Ivano-Frankivsk, Kyiv, Kirovograd, Mykolayiv oblasts);

– IT clusters (Vinnitsia, Volyn);

– biofuel clusters (Ivano-Frankivsk);

– cultural clusters (Kiev);

– clusters of mechanical engineering (Vinnitsia);

– clusters for wood processing (Zakarpattia);

– clusters of tourism (Odesa, Poltava);

– transboundary clusters (Vinnitsia, Zakarpattia, Lviv).

Thus, the regions do not plan to form and support innovative industrial clusters, which is not in line with modern government policy. Although most regions are aware of the importance of clusters (only 6 regions do not envisage cluster development tasks), but only 7 regions have respective tasks in their strategies. An even smaller number will implement the relevant projects and finance their activities. So, we have an extremely unsatisfactory situation in this direction.

Conclusion and perspectives of further research. In general, the analyzed documents do not clearly define what specific steps will stimulate cluster development. On this basis, we can assume that knowledge

about clusters in the regions is not enough, and even more so, the experience of their support.

Recommended for public authorities:

a) to the Cabinet of Ministers of Ukraine, regional councils and regional state administrations, local self-government authorities of territories with significant cluster potential: first of all, to carry out the institutional and scientific-methodological support of cluster policy, because without institutes that would purposefully promote the creation and functioning of cluster development, and without qualitative research, it is impossible to achieve significant results. It is advisable to create in the structure of bodies of public authorities responsible for the economic development of the state and regions, units or staff positions, whose task would be to promote cluster development. Expert support for their activities can be provided by councils or well-organized working groups on cluster development.

b) to the Cabinet of Ministers of Ukraine:

– on the basis of a specially organized research that based on evidence, to develop a modern national concept for the development of clusters in Ukraine and on its basis – the relevant state target program and national projects, incl. on the development of innovative clusters;

– to set goals regarding the cluster development of the state in accordance with the principle of systemicity, that is, taking into account both normative-legal, institutional, scientific, methodological, educational, informational, organizational- coordination, financial, motivational and other support.

c) to all regional councils and regional state administrations:

– to organize (to order) research on the potential and directions of cluster development (capacity) of the regions;

– to provide tasks on cluster development in strategies and corresponding plans for their implementation, taking into account the positions of potential cluster participants;

– to organize inclusive educational activities for personnel and business representatives (potential cluster participants) on the formation, organization and support of cluster development in the regions;

– to use the opportunities of obtaining financing for cluster projects from the State Regional Development Fund.

Further research in this area should relate to the analysis of cluster development in the regions.